ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2026 / № 2,1

Termiz – 2026

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 15.06.2026
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz
Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)
O'ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Zabita Mahammad qizi Teymurlu, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (Ozarbayjon)
Tarana Imomverdi qizi Xojieva, filologiya fanlari doktori, professor (Ozarbayjon),
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Normat Y o'ldoshev, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Asqar Eshmo'minov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 15.06.2026
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать. Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998990 377 77 23, +99895 986 07 77

E-mail: philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт: https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ,
доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (. PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Забита Магомед кызы Теймурлу, доктор философии по филологии, доцент (Азербайджан)
Тарана Имамверди гызы Хаджиева, доктор наук, профессор (Азербайджан)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 15.06.2026
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43, Termez city.
Phone: +998990 377 77 23, +99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV,
doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Zabita Magomed kyzy Teymurlu, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Azerbaijan)
Tarana Imamverdi gizi Khadzhieva, Doctor of Sciences, Professor (Azerbaijan)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

ULUQOV NOSIRJON MUHAMMADALIYEVICH,
SOLIXO'JAYEVA HAVASXON ZOKIRJANOVNA
O'zbek va turk bayramlarining leksik-semantik tasnifi hamda etnolingvistik, lingvokulturologik tahlili 7

МАХМАРАИМОВА ШОХИСТА ТУХТАШЕВНА
Биз нега сўкинамиз? (ёки ҳақоратнинг нейролингвистик табиати) 10

ALIMOVA ZARIFAXON VAXOBOVNA
Alisher Navoiyning "Saddi Iskandariy" dostonidagi fors-tojikcha gidronimlarning
semantik va funksional xususiyatlari 16

ASADOV TO'LQIN HAMROYEVICH,
MARDONOVA SARVINOZ ORIPOVNA
O'zbek tilshunosligida ravishga nisbat beriluvchi oraliq ma'no ifodali affikslar tadqiqi xususida 20

FAYZIYEVA XADICHA CHORIYEVNA
Surxondaryo o'zbek shevalarida bolalar o'yinlarining nomlari 24

BOTIROVA MAXLIYO
O'zbek tilida reklama matnlarining morfologik xususiyati 28

VAFOYEVA MUXAYYO YULDOSHEVNA
O'zbek lingvomadaniyatida «Intizorlik» frazeosemantik guruhi 33

RAXIMOVA UMIDA DJUMAYEVNA
Kasb ohangi nutqda qanday jaranglaydi? 37

SARBAROVA DILNOZA NOSIRJON QIZI,
BABAYEVA SURAYYO ERGASHOVNA,
JUMAYEVA ANORXOL CHAMAN QIZI
O'zbek tilshunosligida zamon kategoriyasining nazariy asoslari 39

TESHABOYEVA GULNOZA
O'zbek tilida "Qora" rangini ifodalovchi sifatlarda mazmuniy sinkretizm 42

SAMIYEVA SURAYYO ORIPOVNA
Evfememik vositalarning funksional uslubiy xususiyatlari 47

PO'LATXONOVA HILOLAXON SHUHRATXON QIZI
Neurolinguistic and linguocognitive features of speech manipulation in cyberspace 50

SOBIROVA FERUZA
Saylov targ'ibot diskursida pragmatik belgilar 54

QURBONOVA MUHARRAM JURABEKOVNA
Xurshid Davron she'riyatida murojaat gaplarning qo'llanilishi 58

ABDUG'ANIYEVA ZEBUNISO
Ilmiy diskursning institutsional-kommunikativ tabiati 61

BADALOVA MUAZZAM
Kibermuloqotda nutq aktlari va etik me'yorlar: ingliz va o'zbek tillari qiyosiy tahlili 65

ERGASHOVA YASMINA,
XOLNAZAROV UMID ERKINOVICH
Neologizmlar klassifikatsiyasi 67

МУНДАРИЖА

O‘ROZBOQOVA MAHLIYO IMOMNAZAR QIZI
Xalq og‘zaki ijodi namunalarida takrorlarning qo‘llanilishi 71

MURODQULOVA IRODA SHAROFIDDINOVNA
Dostonlarda ornitonimlarning majoziy ma’no ifodasi 74

NURMATOVA SABRINA JAXONGIR QIZI
«Devonu lug‘otit turk» va «Qutadg‘u bilig» asarlarida qora rangning qo‘llanilishi 78

OCHILOVA MUXLISA ABDURAXMON QIZI
Badiiy diskursda kinoya nutqiy aktining pragmatik xususiyatlari 81

РАХМАТУЛЛАЕВА БАРНО ЗАФАР КИЗИ
Экзотическая лексика как маркер культурной идентичности персонажей
(на материале романа Г. Яхиной «Зулейха открывает глаза») 85

RUSTAMOVA NIGORA RUSTAM QIZI
O‘zbek tilida duolar va olqishlarning lingvomadaniy talqini 89

ABDINAZAROVA GULISTON MUZAFFAR QIZI,
KHUJANOVA OZODA TOJIYEVNA
Conceptualization of love in uzbek and russian literary discourse:
a comparative cognitive-semantic and axiological analysis 93

O‘RMONOVA DURDONAXON TAVAKKALJON QIZI
Ingliz va o‘zbek tillarida “Tinchlik” konseptining o‘xshash va farqli jihatlari 97

ADABIYOTSHUNOSLIK

MUHIDDINOVA BADIA MUSLIHIDDINOVNA,
AXMEDOVA BAXTIGUL XAITMUROT QIZI
Qardosh xalqlar dostonlarida farzandsizlik motivi 101

RAXIMOVA NODIRA
Pastish, parodiya, travestiya, nazira va tatabbu’da intertekstual birliklarning
ifodalanish mexanizmlari va tipologik farqlari 104

MAMIROVA MAMLAKATXON ILHOMJON QIZI
Nasriy asarda ramziylik 111

КУЗИМУРОДОВА ЛОБАР МУРОТОВНА
Образ маленького человека в повести л.улицкой «Сонечка» 115

XOTIRA

Yuraklarda yashayotgan inson
Marhum tilshunos olim Ro‘ziqul Normurodovning
65-yillik porloq xotirasiga bag‘ishlanadi 119

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2026; 4
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

YURAKLARDA YASHAYOTGAN INSON

Marhum tilshunos olim Ro'ziqul Normurodovning 65-yillik porloq xotirasiga bag'ishlanadi

Haqiqiy yaxshilarni insonlar his etishi lozim bo'lgan musaffo tuyg'ularning turfa xilligi kishini hayratga soladi. Bir olam hissiyotlar girdobidagi sog'inch tuyg'usi beixtiyor sizni mulohazalar ummoniga tashlamaydimi? Albatta, tashlaydi! Nahotki, insonlar bisotidagi "yaxshilarni", avvalo, tiriklikda avaylab asrashga befarq bo'lishsa?...

Olimlar, ya'ni ilm-fan yo'lida ozmi-ko'pmi zahmat chekkan fidoiy insonlarning hayot yo'llarini o'rganish, har birining o'ziga xos tarixini yaratish ko'p savob ishdir. Ular haqidagi havaslanarli ma'lumotlarni targ'ib qilish, ayniqsa, olimlarning mazmunli umrini yoxud ilmiy-ijodiy fa'oliyatini o'sib kelayotgan yoshlarga ibrat qilib ko'rsatish filolog-pedagoglar uchun juda qimmatli ishlar sirasiga kiradi. Binobarin, Surxondaryo tilshunosligi tarixida birinchilardan bo'lib, o'zbek adabiyotida o'z o'rniga ega bo'lgan yozuvchi Shukur Xolmirzayev asarlariga qo'l urgan tadqiqotchi Ro'ziqul Normurodovdir. U 1961-yilda Surxondaryo viloyati Boysun tumanida tug'ilgan, bilimga chanqoqligi maktab davridanoq ko'zga tashlanardi. Ushbu niyat uni Toshkent davlat pedagogika institutiga yo'l boshlagan, talabalik yillaridayoq u ilmiy-amaliy anjumanlarda o'zining ma'ruzalari bilan ilm ahli nigohiga tushib ulgurgan edi. Shuningdek, jamoat ishlarida faolligi bilan dur-u gavhar kabi talabalardan ajralib turardi. Shu tariqa u Termiz davlat universitetida faoliyati davomida ilmiy-tadqiqot ishlarini ham jadal sur'atlarda olib bordi. U 2000-yilda "Shukur Xolmirzayev asarlarining til xususiyatlari" nomi nomzodlik ishini Toshkentda O'zRFA Alisher Navoiy nomidagi til va adabiyot institutida muvoffaqqiyatli himoya qildi.

Ro'ziqul Normurodov barcha olimlar qatori hayotning baland-past pillapoyalarining achchiq-chuchugini totgan, adolatsizlikni xiyonatni ko'rgan, biroq bu illatlar qarshisida ojiz qolmay, ezgulikka ishongan, sadoqat va haqiqatga tayangan kurashchan do'stim edi.

Ro'ziqul Normurodov olimlar sulolasida bo'lish bilan bir qatorda oilada ham dilbar oila boshlig'i, mehribon ota, xushchahchah ustoz samimiy do'st edi. Olim hayotining so'ngi lahzalarigacha sadoqatli rafiqasi Zamiraxonga cheksiz hurmat, sevikli farzandlari Zarifa, Azizaxonlarga va Jaloliddinjonga beqiyos mehrini ulashib, qalbining tub-tubida asrab avaylab o'tdi.

Men bugungi kunda Ro'ziqul Normurodvning nodir insoniy fazilatlari, unga xos bo'lgan xislatlar va ilmiy faoliyati haqida qisqa bo'lsa-da, yozishga, aytishga haqli va burchliman.

Ro'ziqul Normuradovning ilmiy merosi va ikkilamchi nominatsiya nazariyasining o'zbek tilshunosligidagi o'rni tuxtar ekanmiz, zamonaviy tilshunoslikda badiiy matn tahlili, nominatsiya jarayonlari va tilning obrazli imkoniyatlarini o'rganish muhim nazariy yo'nalishlardan hisoblanadi. Ayniqsa, ikkilamchi nominatsiya predmet va hodisalarni qayta nomlash, ularni tasviriy ifoda orqali atash mexanizmi sifatida tilning kognitiv va uslubiy qirralarini namoyon etadi. O'zbek tilshunosligida mazkur masalalarni izchil tadqiq etgan olimlardan biri Ro'ziqul Normurodov bo'lib, uning ilmiy izlanishlari badiiy matn lingvistikasi va perifraza nazariyasini yangi bosqichga olib chiqdi.

Uning nomzodlik dissertatsiyasida yozuvchi uslubini lingvistik jihatdan tadqiq etish usuli, doktorlik ishida esa perifrazaning semantik, uslubiy va kognitiv tabiati asoslangan. Olimning nazariy xulosalari o'zbek tilshunosligida matn lingvistikasi va nominatsiya nazariyasini rivojlantirishga xizmat qilgan.

U oliy ta'limni Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika institutida olgan. Mazkur ta'lim muassasasi o'zbek filologiyasi bo'yicha ilmiy maktab sifatida tanilgan bo'lib, olimning nazariy dunyoqarashi aynan shu muhitda shakllangan.

Uning mehnat faoliyati Termiz davlat universiteti bilan bog'liq bo'lib, u yerda o'zbek tilshunosligi kafedrasida faoliyat yuritgan. Pedagog sifatida u nazariya va amaliyot uyg'unligiga asoslangan ta'lim tamoyilini ilgari surgan.

Olimning ilmiy shakllanishi klassik filologik maktab an'analari asosida kechgan bo'lib, uning keyingi tadqiqotlarida nazariy izchillik va metodik aniqlik ustuvorlik kasb etgan. 2000 yilda u "Shukur Xolmirzayev asarlarining til xususiyatlari" mavzusida nomzodlik dissertatsiyasini himoya qildi. Ilmiy rahbar Yormat Tojiyev. Himoya O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Alisher Navoiy nomidagi Til va adabiyot institutida bo'lib o'tgan. U o'z tadqiqotda Shukur Xolmirzayev asarlarining leksik tarkibi, frazeologik qatlamlari, individual-uslubiy belgilar, ekspres-

siv vositalari tizimli ravishda tahlil qilgan. Olim badiiy matnni tahlil qilishda quyidagi bosqichli yondashuvni taklif etgan.

1. Leksik-semantik tahlil;
2. Uslubiy vositalarni aniqlash;
3. Muallif nutqining individual belgilarini belgilash;
4. Milliy-madaniy komponentlarni ochish.

Doktorlik tadqiqotida ikkilamchi nominatsiya nazariyasining nazariy asoslari "Ikkilamchi nominatsiya (perifraza)ning lingvistik tabiati" mavzusiga bag'ishlangan bo'lib, mazkur ish asosida monografiya nashr etilgan. Afsuski, mash'um o'lim sababli dissertatsiya rasmiy himoya qilinmagan. Tadqiqotda perifraza o'rganilgan bo'lib unda **semantik jihat** ya'ni perifraza predmet yoki hodisaning belgilaridan biri asosida qayta nomlanishi sifatida talqin qilingan. **Uslubiy jihat**dan esa perifraza badiiy matnda obrazlilik va ekspressivlikni kuchaytiruvchi vosita sifatida izohlangan. Kognitiv jihatdan esa ikkilamchi nominatsiya inson tafakkuridagi konseptual modellashtirish jarayoni bilan bog'langan. **Perifrazalarni tasniflash masalasida:** leksik perifraza, frazeologik perifraza, individual-avtorlik perifrazasi kabi turlarga ajratgan. Perifrazani mustaqil lingvistik kategoriya sifatida asoslab, uning nazariy modelini ishlab chiqqan.

Olimning ilmiy merosi quyidagi yo'nalishlarda ahamiyatlidir:

1. Badiiy matn tahlilida kompleks yondashuvni mustahkamladi;
2. Ikkilamchi nominatsiyani kognitiv nuqtai nazardan talqin qildi;
3. O'zbek tilining obrazli imkoniyatlarini nazariy jihatdan asoslab berdi;
4. Til va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikni ilmiy dalillar bilan ko'rsatdi.

Uning tadqiqotlari zamonaviy kognitiv lingvistika va pragmalingvistika yo'nalishlari bilan uyg'unlikda rivojlanishi mumkin bo'lgan ilmiy asosni yaratdi.

Ro'ziqul Normurodov o'zbek tilshunosligida badiiy matn tahlili va ikkilamchi nominatsiya nazariyasini tizimli ravishda ishlab chiqqan olim sifatida e'tirof etiladi. Uning nomzodlik tadqiqoti yozuvchi uslubini kompleks tahlil qilish usulini shakllantirgan bo'lsa, doktorlik ishi perifrazani mustaqil lingvistik kategoriya sifatida nazariy jihatdan asoslagan. Garchi doktorlik dissertatsiyasi rasmiy himoya qilinmagan bo'lsa-da, uning monografiyasi va ilmiy xulosalari o'zbek tilshunosligida muhim nazariy manba sifatida qimmatga egadir. Olimning ilmiy merosi tilning obrazli imkoniyatlarini anglash, nominatsiya jarayonlarini chuqur tadqiq etish va badiiy matnni lingvo-uslubi yondashuv asosida tahlil qilish yo'lidagi muhim qadamlardan biridir.

Ro'ziqul Normurodovning ilmiy qarashlari va metodologik yondashuvlari ko'plab yosh tadqiqotchilar uchun yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda esa ushbu ilmiy an'ana uning avlodlari tomonidan izchil davom ettirilmoqda. Xususan, olimning qizi Zarifa Normurodova ham ota izidan borib, filologiya sohasida olima hamda pedagog sifatida faoliyat yuritib kelmoqda. U 2025-yilda "O'zbek tilidagi epitetlarning lingvopoetik tadqiqi" mavzusida filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasini muvaffaqiyatli himoya qildi. Mazkur tadqiqot o'zbek tilining badiiy imkoniyatlarini chuqurroq o'rganishga qaratilgani bilan ilmiy jamoatchilik e'tiborini tortdi. Zarifa Normurodova o'z ishida epitetlarning nafaqat lingvistik, balki poetik xususiyatlarini ham atroflicha tahlil qilib berdi. Bu esa uning ilmiy izlanishlari faqat nazariy doira bilan cheklanib qolmay, amaliy va badiiy tafakkur bilan uyg'unlashganini ko'rsatadi. Ayniqsa, o'zbek adabiy tilining ifoda imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan yondashuvlar yosh olimaning salohiyatini namoyon etdi. Zarifaning ushbu muvaffaqiyati, shubhasiz, oiladagi ilmiy muhit, tarbiya va an'analarning samarasi sifatida qaraladi. Chunki ilmiy sulolalarda bilim va tajriba faqat kitoblar orqali emas, balki kundalik muloqot, muhit va fikr almashinuvi orqali ham avloddan avlodga o'tadi.

Mazkur sulola faoliyati shuni ko'rsatadiki, ilmiy meros uzluksizlikni talab qiladi. Agar bir avlod boshlab bergan ish keyingi avlod tomonidan davom ettirilsa, bu nafaqat oila, balki butun jamiyat uchun katta yutuqdir. Zarifa Normurodovaning ilmiy yutuqlarini ham aynan shu uzluksizlikning samarasi sifatida baholash mumkin.

Marhum olimning ilmiy-ijodiy, hayotiy faoliyati haqida qancha fikr yuritsak, xuddi chashma kabi uning fazilatli qirralari balqib chiqaveradi. Bugun R.Normurodov oramizda yo'q, ammo uning so'zi, xotirasi va izlari safdoshlari, do'stlari, shogirdlari, qarindoshlari xotirasida uzoq vaqt saqlanib qolaveradi.

Shukurov Abdulahad Ahmadovich,
Termiz davlat universiteti,
o'zbek tilshunosligi kafedrasi dotsenti,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori